

До льону

Олександр Мінович

Вітька скотився колесом по драбині з вишок, де спав на сіні.

Хлопець-п'ятикласник продріботів босими ногами по росянистій траві до закутку в хліві, де звечора поставив свою взувачку, коли збирався на вишках спати.

Він запізнювався на роботу.

Буслі, що звили гніздо на старій вербі, давно вже почали свою щоденну працю. Кружляли й носили своїй малечі їжу.

Сонце вже піднялося височенько – кидало тінь від сусідської хати на колодязь.

Значить, вже близько до восьмої ранку.

Вітька заскочив до хати й на бігу вижлуктав невелику гладишку молока та схватив у руки шкоринку черствого хліба.

– Куди ти, голодний? – встигла вслід гукнути мати, – вкинь щось до рота, бо до обіду охлянеш. І так самі ребра стирчать.

Однак хлопець вже гнав стежкою, що ледь проглядалася в квітучому картоплинні.

Спішив на колгоспну бригаду, де мав разом з напарником свої коні, воза, упряж.

Воно то все не своє, а колгоспне, але коли на ціле літо за тобою, то можна вважати за своє. Навіть своїм – напарника Мітю, такого ж п'ятикласника й сусіда.

Хлопці запрягають коней до воза. Лисий і Шнерко покійно дають надіти шлеї й вуздечки. Коні звикли до хлопців, чітко виконують всі команди.

– Гаття! Гаття, Лисий!.. Нагни голову – не можу дістати, аби вуздечку надіти. Ну от, молодець!.. Слухняний! – говорить з конем Вітя, а той слухає, ніби все розуміє.

Хлопець махнув батогом – і віз покотився в бік села...

Там вже зібрався гурт дівчат, яких треба везти до льону – в поле, де льон постелений довгими рядами-полосами, які нагадують Вітьці матеріні рушники.

Це так його сушать на сонці перед тим, як зібрати в снопи й переробити на волокно.

Якраз настала пора збирати.

Дівчата сідають на воза, звівши ноги поміж шаблями драбин. Ноги в них загорілі-загорілі, приємно лоскочуть погляди хлопців.

Коли виїхали за село, дівчата починають співати про невістку, що стала тополею. Пісень вони знають багацько. "Як тільки всі пам'ятають?" – дивується Вітька.

Виводять гарно, аж хлопці затихають. Жайвір – висить над підводою високо в небі, долучається до співу. Трохи заважає, влітається в спів, скрип незмащеного колеса від воза.

Особливо стараються Ленка Семенючка та Валька Адаменко. Ці співають голосніше всіх. Їхні голоси вириваються із загального хору й летять далеко-далеко, аж до самого, здається, виднокраю.

Вітька сидить спереду, спиною до дівчат, час від часу оглядається, аби їх бачити-

роздивлятися. Особливо хочеться йому дивитися на Юньку. Вона – найвродливіша серед дівчат і вже майже доросла. Цього року перейшла в дев'ятий клас. В Юньки випалилося від сонця волосся, під очима трошки конопиночок, але від цього вона ще гарніша. Навіть дорослі хлопці на неї заглядаються-пристають.

Вітя теж заглядається, тільки тихцем, щоб ніхто не бачив і не засоромив.

Нещодавно він дразнив Юньку хлопцями-залицяльниками. Питав, коли вона буде кидати школу та йти заміж. І так дістав-розсердив, що кинулася на нього:

- Ах ти, малий нахапуго, постій же, я тобі зараз вуха повідриваю! Ти бачиш, дразнитися він навчився! Я тобі дам залицяльників!

- Не здогониш! – крикнув хлопець Юньці й кинувся навтьоки.

Проте дівчина виявилася крепшою та спритнішою. Метрів через сто догнала, підніжкою звалила хлопця в соняшниках. Насіла зверху й натовкла головою об землю. Вітькові те було байдуже. Навіть приємно, коли Юнька торкалася його своїм тілом, волоссям, тримала руками.

Відтоді він інколи підглядає за дівчиною, заздрить дорослим хлопцям і жаліє, що ще такий малий, не може звернути на себе її увагу.

Збирати льон – заняття чисте, не марке. Жінки й дівчата одягаються в усе світле – біліють цятками по всьому великому полі.

Зараз льон не такий гарний, як раннім літом, коли цвіте. Хто цього не бачив – ніколи не зможе збагнути-осягнути тої невимовної картини синього-синього моря, по якому ще й хвиля ходить.

Хлопці під'їжджають до зібраних дівчатами куп льону, починають його накладати на вози.

Складати снопки льону треба вміти... Фуру викладають високу й широку. Як не маєш навичок, то не складеш навіть метра поверх воза – розпадеться.

Вітька вже вміє вкладувати снопи – від батька навчився. Ніби зв'язує їх, перехресшуючи один з одним. Фура виходить велика і висока. Мітя, який подавав льон знизу, ледь спромагається вилізти наверх.

- На коня, на Шнерка ставай, бо не вилізеши! От, а тепер хватайся за пужално батога – і я тебе витягну! – радить дружкові Вітька, подаючи зроблене з вишневої гілки пужално-палку, до якої кріпиться ремінець батога.

Нарешті хлопці вмостилися, неначе в гнізді. Рушають в село, на бригаду, де льон складають і переробляють.

Бувало, що в дорозі фура не витримує тряски на ямах-вибоїнах і розпадається. А то ще, нахилившись набік, перекидається. Як на зло, часто – у велику калюжу. Тоді хлопці летять до низу мов горобці з-під стріхи, тільки руками встигають змахувати.

Вилізти з калюжі, коли зверху на тебе впала велика купа снопків льону, нелегко. Добре, що збігаються відразу помічники з сусідніх підвід і несамовито кидаються спасати невдах. Розгрібають кучу льону й витягують мокрих, вимазаних по вуха постраждальців.

Вітьку таке не лякає. Він сприймає це як пригоду. У великому гурті ровесників

навіть під час небезпеки весело й не до страху.

В село в'їжджають довгою вервечкою з десяти-п'ятнадцяти підвід. Тепер вже співають хлопці. Без пісні селом не їдуть – така традиція.

Після обіду їхати в поле не хочеться. Лякає спека, сонце палить немилосердно. В полі жодного деревця, щоб у тіні сховатися.

Та робота є робота. Навіть для школярів. Хто звик працювати змалечку – той роботи не боїться. Хоч на сонці, хоч в негоду.

Хлопці знову накладають високу фуру льону та їдуть до села.

Під вечір, коли сонце починає сідати, робити стає легше. Приємне відчуття зробленого за день і вечірня прохолода додають сили.

Вчора після роботи їздили всіма підводами купатися на кар'єрний ставок.

Після спеки залізти у воду – велике блаженство. Малі трударі наввипередки долають водоймище від берега до берега, пірнають, регочуть, щось кричать, шпиняють тих, хто ще не навчився добре плавати.

За якусь мить вода стає такою каламутною, що нічого в ній не видно.

От тепер якраз добре ловити в'юнів... Два-три кошики вже наготові. Зануриш їх у воду біля берега, побовтаєш коло них ногами – і виймай. Дивись, зо два в'юни попалися, а часом і більше. Тільки витягти їх з кошика непросто. Слизькі... В руки не даються... Треба кожного разу на берег вилізати, щоб в'юни у воду назад не втекли.

– Ого!.. Оце так в'юнище, ото в'юн-в'юн'яра! – кричить раптом Мітя й витягує з кошика здорового, схожого на вужа, в'юна.

Збігаються подивитися на Мітіну вдачу. Всі по черзі пробують потримати рибу в руках. У декого вона виривається, втікає в траву, але її швиденько ловлять і кидають назад до кошика.

А жарені в'юни – сма-ко-та! Сма-ко-ті-ще!

Сьогодні купатися не їдуть. Сьогодні – перегони...

Після зібраного льону поле рівне, довге, широкі... Де ще таке знайдеш, аби їздити кіньми наперегонки?

Підводи лаштуються в ряд та по команді когось із старших хлопців зриваються з місця.

(Ех, якби ж тоді хтось мав теперішні камери, яке зняв би дійство! Було б мільйони переглядів – в жодному фільмі такого не покажуть).

Зі свистом, гиком, азартними криками, лайками, ляскотом батогів десятки підвід несамовито несуться по полю до позначеної цілі – одинокої старої тополі, що ледь видніється край лісу.

Над полем стоїть такий вереск-гомін-крик, що за кілометри чути.

Кожен старається не тільки випередити суперників, а ще й не дати їм дороги. І ось уже вози на великій швидкості зчіпляються, розбиваються... Летять на всі боки дошки, драбини, відриваються колеса... Коні дичавіють, стають некерованими... Шибайголови-перегонщики вискакують на ходу з возів і летять прямо під інші вози й коней. Дехто встигає навіть під колесами побувати... Хтось довго ще не може стримати своїх

неслухняних, розігрітих, розбурханих коней.

Є такі, що не можуть підвестися, чи лежать привалені дошками, чекаючи допомоги. Але є й ті, що стали переможцями... Доїхали першими до тополі... Вони тріумфують. Сьогодні їхня взяла. Сьогодні вони на висоті.

(Ох і сильний був ангел-хранитель, що спасав від каліцтва й беріг тоді дитячі життя).

Коли добряче стемніє, Вітька знову лізе по драбині на вишка спати.

Тут він поселився на все літо... Поки не настануть осінні холоди й проженуть його до хати.

Свіжоскошене сіно п'ярко вдаряє в ніс. Відразу тягне на сон.

Хто не спав хоч раз у запашному сіні, що пахтить різнотрав'ям та незрівняними літніми запахами, той багато втратив. Кращого сну не буває ні в найвишукованих готелях, ні в найм'якших постелях.

Вітька спить у сіні, мов убитий. Такий сон він ні на який інший не проміняє. Інколи, правда, хлопця будить дощ, який лунко барабанить по дерев'яних дощечках покрівлі, а при великих зливах буває прокапує зрідка. Але це тільки на хвильку... Навіть, якщо гримить чи блискає... Сон у сіні швидко бере своє.

Перед тим, як закрити очі, хлопець встигає помітити – з неба падає зірка.

Вона, та зібраний льон – перші провісники, що літо добігає свого кінця.

Скоро знову до школи...